

Gemengde hagen rond om boomgarden

Karin Winkler WUR-Open teelten

Waarom hagen rond om boomgarden?

Hagen rondom boomgarden vervullen een hele reeks van functies, waaronder:

- Windscherm: minder takbreuk en ander windschade achter haag
- Microklimaat: door minder wind ook hogere temperatuur. Hierdoor betere condities voor bestuivende insecten en plaagbestrijders zoals sluipwespen, gaas- en zweefvliegen.
- Driftreductie: door het plaatsen van hagen langs watergangen wordt het risico op emissie van gewasbeschermingsmiddelen vermindert.

Hagen voor plaagbestrijding

Vaste planten in hagen bieden al vroeg in het seizoen bloemen en luizenpopulaties en door het jaar heen aanvullend voedsel en schuilplekken voor nuttige insecten.

Mede door de strooisellaag onder aan de haag bieden zij een overwinteringsplek voor gaasvlieg, zweefvlieg en lieveheersbeestjes. Deze kunnen op de zwartstrook, die in verband met schimmelpreventie kaal gehouden wordt, niet goed overwinteren.

Hagen voor bestuiving

(Wilde) bijen en zweefvliegen profiteren van het aanbod van bloeiende planten door het jaar heen. In de structuur van de haag ontstaan voor een aantal wilde bijensoorten, waaronder hommels, nestelgelegenheden.

Hoe inrichten en onderhouden?

Aanvulling op bestaande haag

Als er al een haag van zwarte els staat, is het een goede optie om de haag voor een groot deel intact te laten en maar een beperkt deel van de planten te vervangen.

Nieuwe aanplant

Ook bij een nieuw aan te planten haag kan zwarte els als goede basis dienen. Deze wordt aangevuld met verschillende soorten uit de lijst die op de volgende pagina is weergegeven. Als er voldoende ruimte is, heeft een iets bredere haag meerwaarde: binnenin de haag kunnen de langere bloemdragende takken groeien. Bij één te brede haag gaat de gedeeltelijke doorlaatbaarheid verloren en ontstaan er achter de haag ongewenste turbulenties. Belangrijk aandachtspunt: een haag telt in de categorie landschapselement pas in het jaar na de aanplant mee als eco-activiteit binnen het GLB.

Onderhoud

Een gemengde haag kan als standaardwindhaag machinaal gesnoeid worden. Let wel op: Dit mag binnen de eco-regeling niet tijdens de vogelbroedperiode tussen 15 maart en 15 juli gebeuren (Bron 1).

Foto: WUR

Gemengde hagen rond om boomgarden

Karin Winkler WUR-Open teelten

Keuze plantensoorten

Wilgen zijn tweehuizig. Bij aanplant is te bedenken dat alleen de mannelijke plant in het vroege voorjaar pollen levert.

Het is aan te bevelen om inheems plantmateriaal te gebruiken. Dit is vaak beter aangepast aan bijvoorbeeld het lokale bodemtype. Bij gekweekte tuinvarianten is de nectar voor insecten vaak niet toegankelijk (Bron 2).

Foto: Saxifraga – Henk Babbist

Hagen en vogels

Om een nest groot te brengen heeft een paartje koolmezen rond de 9000 rupsen nodig. Met twee nestkasten per hectare kan dan ook een aanzienlijke bijdrage aan de bestrijding van wintervlinders en diverse bladrollers geleverd worden. (Bron 3).

Later in het seizoen zijn vogels minder graag gezien, omdat ze dan schade aan de rijpende vruchten toebrengen. Of hun aanwezigheid in de boomgaard bevordert of gehinderd zou moeten worden hangt er mede van af, welke alternatieven voor de beheersing van rupsen in het voorjaar en het weren van vogels in het najaar ter beschikking staan.

Tabel 1: Struiken en bomen die in aanmerking komen voor aanplant in gemengde hagen in of nabij de boomgaard (Bron 4)

SOORT	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
hazelaar	☐	☐	☐										vroege voorjaar veel stuifmeel voor bijen; trekt nuttigen aan
zwarte els (boom)		☐	☐	☐									trekt veel roofwantsen aan
gele kornoelje		☐	☐	☐									interessant voor bijen (voorjaar) en roofmijten
boswilg (boom)			☐	☐									interessant voor bijen (voorjaar), wantsen (voedsel) en bladluisen die nuttigen aantrekken
haagbeuk				☐	☐								trekt veel nuttigen aan
gewone es (boom)				☐	☐								interessant voor wantsen (voedsel) en bladluisen die roofwantsen en sluipwespen aantrekken
gewone esdoorn (boom)				☐	☐	☐							goed voor bijen; trekt heel wat nuttigen aan door rijke bloei
sleedoorn				☐									interessant voor bijen (voorjaar), zweefvlieg, roofwants; uitlopers (wortelstok)
veldesdoorn					☐	☐	☐						interessant voor bijen, bladluizen (aantrek voorjaar) en bijbehorende nuttigen (LHB, gaasvlieg, sluipwesp)
gelderse roos					☐	☐							trekt veel nuttigen aan zoals sluipwespen, LHB, zweefvliegen, gaasvliegen en roofwantsen
wilde kardinaalsmuts					☐	☐							trekt veel nuttigen aan zoals sluipwespen, LHB, zweefvliegen, gaasvliegen, roofwantsen, roofmijten
hulst					☐	☐							zeer goed voor bijen, LHB, zweefvliegen, sluipwespen; bladhoudend
hondsroos						☐							
gewone vlier						☐	☐						trekt veel nuttigen en oorwormen (schors voor schuil-mogelijkheden) aan; goed voor bijen als nestplaats
zomerlinde (boom)						☐	☐						door rijke bloei veel bijen en zeer geschikt voor nuttige insecten (zoals mijten) door bladluizen
wilde liguster					☐	☐	☐						goed voor bijen door rijke bloei; bladhoudend; winterschuilplaatsen voor nuttigen
sporkehout					☐	☐	☐	☐	☐				goed voor bijen door lange bloeitijd; trekt veel nuttigen aan zoals sluipwespen en roofwantsen

Mogelijke risico's

Recent is onderzocht in hoeverre houtige gewassen door vruchtboomkanker aangetast kunnen worden en of bij kankervorming ook sporenproductie plaats kan vinden (Bron 5). Op zeven van de 24 geteste boomsoorten, waaronder zwarte els, werden symptomen waargenomen. Bij de controle op vruchtboomkanker is het dus van belang, om ook de haagplanten op aantasting te controleren en te snoeien om ongewenste infectie van de vruchtbomen te voorkomen.

Bronnen

¹RVON Gewascodes en gewassen eco-activiteiten <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-02/Gewascodes-en-gewassen-eco-activiteiten.pdf>

²Bijen in de boomgaard – Werkboek voor meer biodiversiteit en een goed bestoven gewas. Stam, de Groot en Holster (BO-43-011.06-008)

³C.M.M. Mols (2003) *Great tits (Parus major) foraging for caterpillars contribute to biological control in apple orchards*. ISBN 90-393-3273-8

⁴Meer natuur voor pittig fruit <https://interregvland.eu/uploads/downloads/Conclusies-en-aanbevelingen-MNVPF.pdf>

⁵Wenneker, Jong en Harteveld (2023) Integrale ketenaanpak voor de beheersing van vruchtboomkanker (WUR 590710)

